

Kurzus kódja:
Kurzus megnevezése: Későantik és középkori spiritualitás és misztika (<i>szeminárium</i>)
Kurzus megnevezése angolul: Late antique and medieval spirituality and mysticism (seminar)
Időpont és helyszín: Csütörtök délután, Filozófia Tsz.
Kurzus előadója: Németh Csaba

Neptunbeli címke: Oktatás célja

A kurzus célja megbízható szövegismeretet nyújtani a nyugati teológiai gondolkodás spiritualitásnak (majd a 13. századtól kezdve 'misztikus teológiának', végül a legújabb kortól 'misztikának') nevezett szegmensébe. A megközelítés elsősorban történeti és szövegcentrikus; a cél az, hogy megbízható szövegismeret elsajátításával a hallgatók később önállóan is tudják kezelni az ún. 'misztikát' tárgyaló szakirodalmat.

Neptunbeli címke: Számonkérési és értékelési rendszere

Jegyszerzés módja: aktív órai jelenlét (katalógus van, max. 3 hiányzás tolerált) + óraközi házi feladatok (írásbeli feladatok a kiadott szövegek kapcsán), teszt(ek) + kisebb szemináriumi dolgozat (a pontos kritériumokat a tanár hirdeti ki, egyeztetés után). A szemináriumi dolgozathoz a Filozófia MA szakos hallgatóktól elvárás legalább 2 idegennyelvű szakirodalom felhasználása. Tervezett elolvasandó szövegmenyiség hetente kb. 40-80 oldal.

Tervezett olvasmányok a félév során

Szent Ágoston. [De doctrina christiana] A keresztény tanításról (részletek).

Johannes Cassianus. Az egyiptomi szerzetesek tanítása (részletek).

Hugo de Sancto Victore / Szentviktori Hugó. *Didascalicon*, IV-VI. könyv.

Szent Ágoston. *De Genesi ad litteram lib. XII* és a *Vallomások X.* könyve.*, *De videndo Deo* (147. levél)**.

Dionysius Areopagita. *Misztikus teológia. A mennyei hierarchia* (részletek).***

Guillelmus de S. Theoderico / Szenttheoderiki Vilmos. Elmélekedések (részletek). Könyve Isten szemléléséről. Arany levél.

Clairvaux-i Szent Bernát. *De diligendo Deo* ('Hogyan szeressük Istent?'). 31-32., 41., 45., 52. beszéd az Énekek énekéhez.

Richardus de S. Victore / Szentviktori Richárd. *Nonnullae allegoriae* ('A szövetség sátrának néhány allegóriája'). *De gradibus charitatis*.

Thomas 'Gallus' Vercellensis. Énekek éneke-kommentárok, kommentár a Misztikus teológiához (részletek)

Szent Bonaventura. *Itinerarium mentis in Deum* ('A lélek zarándokútja Istenbe'). *De triplici via* ('A hármas út, avagy a szeretet fellángolása'), *Soliloquium* ('Beszélgetek a lelkemmel'),

Aquinói Szent Tamás. 'Az istenlátásról' = *Summa contra gentiles* III, 51-53, 59, ford. Schmal Dániel**.

Johannes Scotus Eriugena. *Periphyseon* (részletek).

Eckhart mester. "Az örök születésről (négy prédikáció)", *A Teremtés könyvének magyarázata* (részletek).

XXII. János [In agro dominico] = "Ekhardus tévedései Istennek a világhoz és az emberhez való viszonyáról".****

Az olvasmányok bibliográfiai adatai

- **Szent Ágoston misztikája I*, szerk. ford. Heidl György (Budapest: Kairosz, 2004).
- ***Skolasztikus filozófiai szöveggyűjtemény*, szerk. Borbély Gábor – Schmal Dániel (Budapest: L'Harmattan, 2019), 37-66.
- ****Az isteni és emberi természetéről I-II*, szerk. Vidrányi Katalin (Budapest: Atlantisz, 1994).
- Szent Ágoston. A keresztény tanításról*. Városi István fordításának felhasználásával fordította Böröczki Tamás. Budapest: Kairosz -- Paulus Hungarus, 2001.
- Johannes Cassianus. Az egyiptomi szerzetesek tanítása*, ford. Simon Árkád. 2 kötetben. Pannonhalm-Tihany: Magyar Bencés Kongregáció, 1999.
- Johannes Scotus Eriugena. A természetekről (Periphyseon)* [I. könyv], ford. Vassányi Miklós. (Budapest: Szent István Társulat, 2015) és *A természet felosztásáról*, ford. Horváth Judit, in *Az égi és földi szépről*, szerk. Redl Károly (Gondolat, 1988), 249-267.
- Saint-Thierry Vilmos. Levél az istenhegyi szerzeteseknek (Aranylevél)*, ford. Görföl Tibor. Budapest: L'Harmattan, 2023.
- Clairvaux-i Szent Bernát. A kegyelemről és a szabad elhatározásról / Hogyan szeressük Istent?* ford. Németh Csaba. Budapest: Paulus Hungarus – Kairosz, 2002.
- The Didascalicon of Hugh of St. Victor: A Medieval Guide to the Arts*, ford. Jerome Taylor. New York / London: Columbia University Press, 1961.
- Szent Bonaventura misztikus művei (A lélek zarándokútja Istenbe / Élet fája / A hármas út, avagy a szeretet fellángolása / Beszélgetek a lelkeimmel)*, ford. Barsi Balázs – Várnai Jakab. Budapest: Szent István, 1991.
- Richardus de Sancto Victore. A szövetség sátrának néhány allegóriája*, ford. Németh Csaba. Magyar Filozófiai Szemle 43 (1999): 905-925.
- Eckhart mester. "Az örök születésről (négy prédikáció)", ford. Balázs Béla, jav. Bányai Ferenc, Magyar Filozófiai Szemle 35 (1991/1), 84-110.
- Eckhart mester. *A Teremtés könyvének magyarázata*, ford. Szabó Tas. Budapest: Helikon, 1992.
- *****H. Denzinger, Enchiridion symbolorum* (bármely kiadás; magyarul a 37. kiadás: Denzinger, Heinrich és Hünermann, Peter (szerk.). *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, ford. Fila Béla, Jug László. Bánytereny: Örökmécs Kiadó -- Budapest: Szent István Társulat, 2004).

Válogatott irodalom

- Ruh, Kurt. *A nyugati misztika története I-II*, ford. Görföl Tibor (Budapest: Akadémiai, 2006, 2007).
- McGinn, Bernard. *The Presence of God: A History of Western Christian Mysticism 1: The Foundations of Mysticism: Origins to the Fifth Century* (több kiadás, több helyen, több kiadótól) és *The Presence of God: A History of Western Christian Mysticism 2: The Growth of Mysticism: Gregory the Great Through the 12th Century* (bármelyik kiadás megfelel).
- Cvetkovic, Carmen. "Mysticism (1090-1582)", in *The Oxford Guide to the Historical Reception of Augustine*, ed. Willemien Otten, vol. 3 (OUP), 1434-1440.
- Poirel, Dominique. „« Mystique » : histoire d'un mot, histoire d'un malentendu", in *Existe-t-il une mystique au Moyen Âge?* Actes du colloque international, organisé par l'Institut d'Études Médiévales et tenu à l'Institut Catholique de Paris les 30 novembre et 1er décembre 2017 réunis par Dominique Poirel. Turnhout: Brepols, 2021, 11-31.
- Blankenhorn, Bernhard. "La théologie mystique : considérations philosophiques, historiques et herméneutiques". *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* 70 (2023) (2), 483-491.
- Counet, Jean-Michel. "Le divorce entre théologie dogmatique et théologie spirituelle au Moyen Âge". *Revue Théologique de Louvain* 43 (2012) (3): 363-382.
- Görföl Tibor. "A keresztény misztika néhány problémája", *Vigilia* 80 (2015), 488-497.
- Görföl Tibor. "A keresztény misztika kontúrjai és tisztázatlan kérdései", *Sárospataki Füzetek* 24 (2020) (4): 15-25. (online is).
- Vidrányi Katalin. *Krisztológia és antropológia. Összegyűjtött tanulmányok*, szerk. Geréby György, Molnár Péter. Budapest: Osiris, 1998.

- McGinn, Bernard. „Love, Knowledge, and Mystical Union in Western Christianity: Twelfth to Sixteenth Centuries”. *Church History* 56 (1987), 7-24.
- Bynum, C. W. *Jesus as Mother. Studies in the Spirituality of the High Middle Ages*. Berkeley -- Los Angeles -- London: University of California Press, 1982.
- Ivánka Endre. “Hugo de Balma és a misztika elméletének története a XII. századtól a XVI. századig”, in Ivánka, *Heidegger filozófiája és az ókori metafizika. Összegejtött tanulmányok*, szerk. Bodor Mária Anna. H.n.: Paidion, 2004. 247-265.
- Louth, Andrew. *The Origins of the Christian Mystical Tradition: From Plato to Denys*. Oxford: Clarendon Press, 1981 (magyarul: *A keresztény misztikus hagyomány gyökerei. Platónról Dionüsziosz Areopagitészig*, ford. Görföl Tibor. Magyarszék: Sarutlan Kármelita Nővérek, 2019).
- Roemer, Paul. *Pseudo-Dionysius. A Commentary on the Texts and an Introduction to Their Influence*. Oxford: Oxford University Press, 1993.
- Theories of Divine Ideas: From the Church Fathers to the Early Franciscan Masters*, ed. Tommaso Manzon and Irene Zavattero. Rome: Aracne, 2022.
- Vassányi Miklós. „*In infinitum ire: Ál-Areopagita Szent Dénes végtelen közeledése Istenhez (az Isten nevei ix. és xiii. részének filozófiai értelmezése)*”. *Vallástudományi Szemle* 18 (2022) (1): 32-43.
- Cvetkovic, Carmen Angela. *Seeking the Face of God. The Reception of Augustine in the Mystical Thought of Bernard of Clairvaux and William of St Thierry* (Studia traditionis theologiae 11). Turnhout: Brepols, 2012.
- Lawell, Declan. “Affective Excess: Ontology and Knowledge in the Thought of Thomas Gallus”, *Dionysius* 26 (2008), 139-174.
- Lawell, Declan. “*Ne de ineffabili penitus taceamus: Aspects of the Specialized Vocabulary of the Writings of Thomas Gallus*”, *Viator* 40 (2009), 151-184.
- Blankenhorn, Bernhard. *The Mystery of Union with God: Dionysian Mysticism in Albert the Great and Thomas Aquinas*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 2015.
- Blankenhorn, Bernhard. “Aquinas as Interpreter of Augustinian Illumination in Light of Albertus Magnus”. *Nova et Vetera, English Edition* 10 (2012) (3): 689-713.
- Blankenhorn, Bernhard. “How the Early Albertus Magnus Transformed Augustinian Interiority”. *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* 58 (2011) (2): 351-386.
- Puskás Attila. “Kontempláció és a szellemi érzékek Bonaventura tanításában”, in *Theória, szemlélődés, misztika*, szerk. Szeiler Zsolt (Budapest: Szent István, 2023), 83-109.
- Flasch, Kurt. *Meister Eckhart: Die Geburt der 'Deutschen Mystik' aus dem Geist der arabischen Philosophie*. München: C. H. Beck, 2008 (magyarul: *Eckhart mester. A 'német misztika' születése az arab filozófia szelleméből*, ford. Ábrahám Zoltán. Budapest: Európa Könyvkiadó, 2011).
- Lossky, Vladimir. *Théologie négative et connaissance de Dieu chez maître Eckhart*. Paris: Vrin, 1973 (Eckhart's Apophatic Theology: Knowing the Unknowable God, tr. Eckhart Society, Cambridge: James Clarke, 2023)

Tervezett témakörök

1. 'Misztika': hogyan beszéljünk róla, ne beszéljünk róla (vagy ne is beszéljünk egyáltalán)? Egy misztika, több misztika, hány misztika -- és legfőképp: kié?
2. Az ige, a könyv és a *forma vivendi*.
3. Ágoston, Ágoston és Ágoston.
4. Árész-dombi ál-Dénes: témák és a latin recepció hullámai.
5. A sóhajtozó, nyögdecslő és ujjongó lelki menyasszony: Bernát, Vilmos és a „ciszterci misztika”
6. Az elfelejtethetlen és kihagyhatatlan viktorinus teológusok: Hugo és Richardus.
7. Thomas 'Gallus' Vercellensis: az új (affektív) Areopagita-olvasat, és akiknek nem kell.
8. Bonaventurától Hugo de Balmáig. A skolasztizált spiritualitás és kritikája.
9. A 'filozófiai misztika' kérdése: eretnekség vagy metafizika? Eriugena és Eckhart mester.